

Systemisen työtavan rantautuminen Suomen lastensuojeluun

Katarina

Fagerström, VTM,

sosiaalityöntekijä,

psykoterapeutti, pari-

ja perheterapia, gestalt

terapia, systemisen

työtavan kouluttaja ja

työnohjaaja

kati.fagerstrom63@gmail.com

Jukka Pyhäjoki,

KM,

perhepsykoterapeutti,

työnohjaaja, NLP-

trainer, systemisyys ja

dialogisuus kouluttaja

jukka.pyhajoki@thl.fi

Laura Yliruka, VTT,

dosentti

sosiaalityöntekijä,

kehittämispäällikkö

laura.yliruka@thl.fi

Päivi Petrelius, YTT

yliopettaja,

systemisen työtavan

kouluttaja,

työnohjaaja

paivi.petrelius@xamk.fi

Tiivistelmä

Tässä artikkelissa kuvaamme sitä, mitkä ovat lastensuojelun systemisen toimintamallin keskeiset ideat ja lähtökohdat ja miten mallia on kehitetty eteenpäin kansallisten ja paikallisten toimijoiden yhteistyönä. Sen lisäksi kerromme, miten systeminen toimintamalli rantautui Suomeen ja kytkeytyi osaksi suomalaista lastensuojelun keskustelua ja kehittämistä. Jotta sosiaalityön käytännöstä muodostuisi selkeämpi ja yhtenäisempi kokonaisuus, suhdeperustaisuutta ja dialogisuutta korostavien asiakastyön menetelmät tulisi koota yhteiseen viitekehykseen, sosiaaliseen konstruktionismiin pohjautuvan systemiteorian yläkäsitteen alle.

Asiasanat: systeminen toimintamalli, lastensuojelu, dialogisuus, monitoimijaisuus

Johdanto

Aloitamme lyhyellä katsauksella lastensuojelun perustehtävään ja systeemisen työskentelyyn lastensuojelussa. Esittelemme sen jälkeen uudenlaista, moniammatillista systeemiä työskentelyä lastensuojelussa. Pohdimme, mitä perheterapeutin läsnäolo ja systeemisen perheterapian ideat voivat antaa lastensuojeluun. Ajatuksenamme on, että systeemisyyden voi tarjota jaetun viitekehyksen lastensuojelun kehittämiseen monitoimijaisessa toimintaympäristössä. Jaettu viitekehys tarjoaa mahdollisuuden päästä menetelmien ”yli” yhteisen työorientaation rakentamiseen. Lopussa tuomme esiin jatkokehittämisen tarpeita.

Lastensuojelun perustehtävä

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun sosiaalityöntekijä toteaa palveluntarpeen arvioinnin perusteella, että kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä, lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään ja lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia (LsL 2022, 27§) Lastensuojelun keskeinen periaate on lapsen vanhempien ja huoltajien tukeminen lapsen kasvatuksessa. Avohuollon tukitoimet ovat siten aina ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Vanhempia, huoltajia sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä tuetaan kasvatuksessa. Avohuollon tukitoimien pitää kuitenkin olla lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä. Jos avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen kannalta tarkoituksenmukaisia, mahdollisia tai riittäviä, lapsi täytyy ottaa huostaan. Päihteitä käyttävän ja rikoksilla oireilevan nuoren kohdalla kysymys on mitä ilmeisemmin oman terveyden ja kehityksen vaarantamisesta, vaikka syyt oireiluun löytyvät systeemisesti ajateltuna yksilöä laajemmista tekijöistä (Lorås ym. 2017). Oireilevan nuoren ja hänen vanhempiensa aktiivisuus ja osallistuminen palveluiden ja tukitoimien järjestämiseen on tärkeää, jotta avohuollon palvelut toteutuisivat menestyksekkäästi. Parhaimmillaan tällä voidaan estää lapsen tai nuoren huostaanotto.

Jos lapsen terveys tai kehitys ovat välittömässä vaarassa, lapsi voidaan ottaa sosiaaliviranomaisen huostaan ja sijoittaa kiireellisesti toistaiseksi. *Kiireelliseen sijoitukseen tai huostaanottoon* on tarvittaessa ryhdyttävä lapsen suojelemiseksi. Huostaanotto on lastensuojelutyön viimeisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys, ja mahdollista vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia, mahdollisia tai riittäviä lapsen edun toteuttamiseen.

Systemisessä työskentelyssä painottuu suhdeperusteinen työskentely

Systemisessä työotteessa lastensuojelun työntekijöille voi olla haastavaa tasapainoilu lapsen turvallisuuden kannalta välttämättömän ammatillisen vallankäytön ja asiakkaiden omaa motivaatiota ja suostumusta tai vapaaehtoisuutta edellyttävän yhteistoiminnan välillä. Tämän jännitteen jäsentämiseksi suomalaisissa systemisen toimintamallin koulutuksissa on hyödynnetty muun muassa Peter Langin ja kollegoiden (Lang ym. 1990) kehittämää *Ammatillisten toimintakehysten teoriaa*. Teoria lähtee siitä näkemyksestä, että systemisesti toimiva ammattilainen tarvitsee tilanteen mukaan erilaisia toimintastrategioita perustehtävänsä toteuttamiseen. Lastensuojelussa esimerkiksi työntekijän saama tieto vahvasti päihtyneiden vanhempien hoitoon jääneestä vauvasta edellyttää, että työntekijä pyrkii turvaamaan vauvan tilanteen selkeillä ja nopeilla toimenpiteillä. Tilanne edellyttää siten toimimista niin sanottujen ratkaisujen tuottamisen kehyksessä (domain of production).

Kriisitilanteen lauettua työntekijän tehtävänä on mahdollisuuksien mukaan käynnistää työskentely lapsen ja läheisten kanssa. Tällöin työntekijän olisi tärkeää rakentaa vapaaehtoisuuteen ja vanhempien omaan motivaatioon perustuvaa yhteistyötä, luotava luottamusta ja työskentelysuhteen estetiikkaa (domain of aesthetics). Kun asiakkaan luottamus lisääntyy, tulee työntekijälle mahdolliseksi kutsua perheenjäseniä mukaan oman tilanteen tutkimiseen, oppimiseen ja oivaltamiseen turvallisessa ilmapiirissä. Näin perheenjäsenille voi alkaa rakentua uutta ymmärrystä omasta tilanteestaan ja sitä kautta mahdollisuuksia muutokseen. Tällöin toimitaan ymmärrystä etsivässä toimintakehyksessä (domain of explanation). Tavoitteena on, että niissäkin tilanteissa, joissa sosiaalityöntekijä joutuu toimimaan vastoin vanhempien tahtoa, ammatillista valtaa käyttäen, vuorovaikutuksen tulisi olla edelleen työskentelysuhdetta ylläpitävää ja myötätuntoista (domain of aesthetics).

Motivaatiota, itsetuntoa ja vastarintaa ei nähdä systemisessä työskentelyssä ominaisuuksina, vaan *suhteena*, kuten Gregory Bateson (1972/2000) aikoinaan hahmotteli. Itsetunnon voisi siten määritellä suhdeperustaisesti esimerkiksi seuraavasti: Minulla on hyvä itsetunto ja luottavainen olo sinun seurassasi. Eriksson ja Arnkil (1996) kiteyttivät teoksessaan Kenelle jää kontrollin Musta Pekka -kortti suhdeperustaista ajatusta motivaatiosta: hoitomotivaatio on sellainen suhde, jossa asiakas kokee hänelle tarjottavan tuki-kontrolli-yhdistelmän olevan riittävästi hänen omien pyrkimystensä suuntainen.

Systemisessä ajattelussa maailmaa tutkitaan kommunikaationa ja vuorovaikutussuhteina. Todellisuus nähdään sosiaalisena ja kulttuurisena ihmisen luomuksena, joka on jatkuvassa muutoksessa. Systemisen ajattelun mukaisessa työtavassa havainnoidaan ja tutkitaan keskinäisiä suhteita, uskomuksia ja merkityksiä. Rakennamme kaikki oman mallimme maailmasta ja ympäristöstä ja toimimme sen pohjalta. Nämä

mallit vaikuttavat kokemukseemme, merkityksenantoomme ja valintamahdollisuuksiimme. Dialogifilosofit Martin Buber (1999) ja Emanuel Levinas (1996) painottavat, että jokaisella ihmisellä on oma tarinansa, juuret ja ympäristö, jotka vaikuttavat häneen tapaansa tuntea, ajatella ja toimia. Tätä tarinaa meidän tulee kunnioittaa.

Suomalaisessa systeemisen lastensuojelun toimintamallin koulutuksessa neuvottelevaa ja valtaa jakavaa asennetta on päädytty nimeämään *lupaa pyytäväksi työotteeksi*. Termin otti käyttöön Percy Agget (2011). Termillä tarkoitetaan itälointolaisten mielenterveystyön työryhmän kehittämää työotetta, jossa pyritään asiakkaita valtaistavalla työotteella saamaan kontakti heihin ja luomaan toimiva työskentelysuhde sellaistenkin perheiden kanssa, jotka perinteisesti koettiin ”vaativiksi”, eli niiden kanssa, jotka eivät lähtökohtaisesti halua hakeutua palveluiden piiriin. Työotteen ytimessä on pyrkimys purkaa perheiden kielteisiin kokemuksiin perustuvia vastahakoisuuden syitä. Työskentelyssä huomiota kiinnitetään palvelujärjestelmän ja tiimien sekä työntekijöiden omaan toimintaan sen sijaan, että vastarinnan syitä etsittäisiin perheenjäsenistä yksilöinä. Tavoitteena lupaa pyytävässä työotteessa on paikantaa ammattilaisten ja palvelujärjestelmän toiminnassa muutettavissa olevia tekijöitä, jotka voivat tehdä työskentelyyn sitoutumisen perheille vaikeaksi. Lupaa pyydetään jokaisessa vaiheessa työskentelyn edetessä. Lupaa ei pyydetä työskentelyyn yleisesti, vaan siihen, miten työskennellään prosessin joka vaiheessa. Keskeistä on myös vaikuttaa mahdollisiin perhesysteemien valtaasetelmiin tietoisella lupaa pyytämisen strategialla.

Systeemisen ajattelun lähtökohtana on avata vaihtoehtoja (Ceccin 1987). Kun vuorovaikutussuhde jumiutuu, jää työntekijä usein kiinni johonkin näkökulmaan niin, että muut perspektiivit jäävät puuttumaan tilanteen pohdinnasta. Systeemisen työtavan yksi periaate on: ”Toimi aina niin, että lisää olemassa olevia vaihtoehtoja.” Tässä perheterapeutin tehtävä on tiimin jäsenenä ja samalla osittain ulkopuolisena tarkastella lapsen, perheen ja verkostojen keskinäisiä suhteita uusista näkökulmista. Eriyisen huomion kohteena on lapsen tai nuoren sekä hänen perheenjäseniensä suhde lastensuojelun työntekijöihin, miten suhde on rakentunut ja miten sitä voisi parantaa.

Kun työskennellään systeemisesti, olennaista asennetasolla on irtisanoutua paremmin tietämisestä, sitoutua ”kunnioittavaan epävarmuuteen” ja uteliaisuuteen sekä dialogisuuteen tietoisena asenteena ja toimintatapana (Lorås ym. 2017). Perusmetaforana systeemisyiden vastakohtana on kone. Käytännössä molempia tarvitaan. Tarvitaan koneen edustamia asioita, kuten säännöt, laki, kontrolli, varmuus, menetelmä- ja tekniikkakeskeisyys. Systeemiseen metaforaan sisältyvät moninaisuuden ja erilaisuuden arvostaminen, kehämäiset tulkinnat tilanteista, sekä-että-ajattelu, kokemus-, suhde- ja kontekstieto, erilaiset ajattelumallit ja lähestymistavat.

Systeemisessä ajattelussa ollaan kiinnostuneita moninaisuuden huomioivista systeemisistä hypoteeseista, joiden avulla tehdään oletuksia siitä, miten suhteita saadaan parannettua ja muutoksia aikaiseksi. Systeemisten hypoteesien avulla tutkitaan yhdessä esimerkiksi sitä, miten perheen tai nuoren kaveriporukan uskomukset ja/tai käytös mahdollisesti ylläpitävät tai saavat aikaan ongelmallisia tilanteita ja vaikeuksia perheessä tai nuoren verkostossa. Parhaimmillaan systeeminen hypoteesi on perusteltu oletus siitä, miten perheen tai muun systeemin uskomukset, näkyvä käytös ja (perheen)jäsenten väliset suhteet liittyvät toisiinsa. Ceccinin (1987) mukaan uteliaisuus liittyy vaihtoehtojen olemassaoloon. Hyvä hypoteesi sallii tiedonhankinnan jatkumisen ja kiinnostuksen lisääntymisen. Uteliaisuus auttaa näkemään vaihtoehtoisia toimintatapoja jumiutuneeseen tilanteeseen. Systeemisiä hypoteeseja on kehitetty yhdistämällä niitä dialogiseen ajatteluun ja käytäntöön (Bertrando & Arcellonia 2006). Tärkeää on läpinäkyvästi avata asiakkaille työntekijöiden ajattelutapa tai ajattelutavat systeemisessä tiimissä ja käydä keskustelua perheenjäsenten kanssa siitä, mitä he ajattelevat hypoteeseista.

Systeemisen lähestymistavan viisi keskeistä tulokulmaa:

- 1) Systeemisessä työotteessa korostuu ihmisen elämäntilanteen kokonaisuus.
Keskeinen kysymys: "Keitä ihmisiä ja mitä asioita tilanteeseen liittyy ja miten ne vaikuttavat toisiinsa?"
- 2) Systeeminen työote on toimintaa, jossa asiakkaan oman osallisuuden edistäminen korostuu.
Keskeinen kysymys: "Miten toimin niin, että työskentely lähtee liikkeelle asiakkaan omasta kokemuksesta ja synnyttää asiakkaan oman tarpeen ja tavoitteen muutokseen?"
- 3) Työntekijältä vaaditaan taitoa kohdata asiakas luovasti. Esimerkiksi filosofi Sören Kierkegaardin (2008) mukaan keskeistä on kohdata ihmisen siinä missä hän on, eikä siellä missä toivomme hänen olevan.
Keskeinen kysymys: "Millaista kohtaamista ja vuorovaikutusta työskentelymme synnyttää?"
- 4) Työntekijät näkevät itsensä osana hoitavaa systeemiä toisen asteen kybernetiikan mukaisesti; työntekijät eivät ole ulkopuolisia neutraaleja tarkkailijoita, vaan he ovat mukana luomassa todellisuutta yhdessä asiakkaiden kanssa.
Keskeinen kysymys: "Miten minun toimintani vaikuttaa suhteisiin; asiakkaaseen, hänen läheisiinsä ja muihin ammattilaisiin?"
- 5) Työote vaatii palveluiden ja toiminnan joustavuutta.
Keskeinen kysymys: "Mikä sopii tälle ihmiselle tähän tilanteeseen ja hetkeen? Ja hypoteesikysymys: "Jos toteutamme suunnitellun niin, mitä siitä seuraa? Kuka reagoi ja miten?"

Systemiset työtavat ja menetelmät, jotka tukevat systeemistä ajattelua ja työtettä

Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementeiksi on määritelty systeminen tiimi, systeminen viikkokokous ja systeminen asiakastyö (Aaltio & Isokuorti 2019). Tärkeitä työtä tukevia rakenteita ovat systemiset viikkokokoukset, mutta enenevästi myös muut rakenteet, joita johto luo tukeakseen systeemistä asiakastyötä ja systeemistä yhteistoimintaa lastensuojelutyön monitoimijaisissa verkostoissa.

Systemisessä työtavassa viikkokokous, tiimi ja työpari toimivat reflektiivisenä rakenteena ja dialogisena tilana, jossa voi kehkeytyä uusia näkökulmia ja uteliasta ymmärrystä asiakkaan tilanteesta ja omista toimintamahdollisuuksista. Periaatteena on, että asiakkaalla on oikeus ajatteleviin työntekijöihin ja työntekijöillä on oikeus dialogisiin ajattelun tiloihin.

Muita systemisyyttä tukevia lähestymistapoja ja viitekehyksiä ovat muun muassa turvallinen epävarmuus (Mason 1993), Eileen Munron viiden vaiheen riskien arviointimalli (2019), Social Graces (Burnham 2012), sukupuun käyttö, jossa huomion kohteena voi olla mm. ylisukupolvisuus ja voimavarat (Mc Goldrick. & Gerson 1985) tai kulttuurien moninaisuus (Hardy & Laszloffy 1995).

Systemisen lastensuojelun rantautuminen Suomeen

Systeminen ajattelu tuli jo 1990-luvulla osaksi suomalaista lastensuojelua, kun Tom Erik Arnkilin ja Esa Eriksonin (2000) kehittivät yhteistyössä dialogista verkostotyötä, ennakoitidialogeja lastensuojelun moniauttajuustilanteisiin ja rajasysteemeihin. Australiasta tuotu läheisneuvonpito (Heino 2000) on myös työmenetelmä, jonka ajattelutapa on läheistä sukua systemiselle ajattelulle. Dialogista työskentelytapaa tiimeissä on kehitetty Kuvastin -reflektiivisen itsearviointi- ja vertaisarviointimenetelmän kehittelyn kautta 2000-luvulta lähtien (Yliruka 2015). Uutta lastensuojelun systemisessä toimintamallissa oli, että systeminen asiakastyö tuotiin suoraan lastensuojelun avopalveluiden tiimeihin. Toimintamalli edellytti, että sosiaalityöntekijät itse omaksuisivat systemisen ajattelun, perheterapeutin tukemana systemisessä tiimissä. Tämä eroaa dialogisesta verkostotyöstä ja läheisneuvonpidosta siten, että edellä mainitut työmuodot ovat palveluja, joita lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijä voi tilata. Lastensuojelun systemisessä toimintamallissa sosiaalityöntekijän tulisi itse (tiimin tukemana) rakentaa asiakkaaseen sellainen suhde, jossa lapsi tai nuori sekä hänen vanhempansa kokevat heille tarjottavan tuki-kontrolli-yhdistelmän olevan riittävästi hänen omien pyrkimystensä suuntainen.

Systeminen lastensuojelun toimintamalli valikoitui kehittämisteemaksi Juha Sipilän hallituksen käynnistämään lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan (2016–2018) koska se näyttäytyi uudenaikaisena, lupaavana tapana organisoida lastensuojelutyötä.

Esikuvana Suomessa käynnistyvälle kehittämistyölle toimi englantilainen Hackneyn malli, jossa lastensuojelun sosiaalityötä tehtiin suhdeperustaisesti, moniammatillisina tiiminä ja hyödyntämällä perheterapeuttista työtettä. Mallin valintaa kehittämiskohteeksi perustelivat myös aikaisemmat lastensuojelun kehittämis- ja tutkimushankkeet, kuten Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoima LaskeTut-hanke (2014–2015), jonka osana tehty laaja kuulemiskierros lastensuojelun strategisista kehittämis- ja tutkimuskärjistä oli jo nostanut esiin osallisuutta ja lapsikeskeisyyttä vahvistavan suhdeperustaisen työtteen merkitystä lastensuojelussa.

Katarina Fagerströmin tutustui systemisen lastensuojelutyöhön osallistuessaan eurooppalaiseen kolmevuotiseen Leonardo-projektiin Systemic Social Work throughout Europe (STEP). Projektiin osallistui Hackneyn lastensuojelun käytännön työntekijöitä ja kehittäjiä. Hackneyssä oli toteutettu Reclaiming Social Work -mallia (RSW) noin seitsemän vuotta ja tuotu perheterapeuttista osaamista lastensuojelutyöhön.

Suomessa oli laajemminkin herännyt mielenkiinto Englannissa kehitettyyn Reclaiming Social Work -malliin ja sen toteutukseen Lontoon Hackneyssä. Täällä muun muassa Pesäpuu ry:ssä oli perehdytty malliin ja tehty sitä tunnetuksi. Malli vaikutti toimivalta ja siitä oli olemassa laajaan arviointitutkimukseen perustuvaa tutkimustietoa (Forrester ym. 2013). Tutkimusraportin kirjoittaneiden tutkijoiden johtopäätöksenä oli, että työskentely Hackneyn mallin mukaisissa systeemissä yksiköissä oli korkeatasoista.

Mallin tutkimustuloksina tutkijat nostivat esiin työntekijöiden lisääntyneen ajan perheiden kanssa, pienemmän stressin, työn kokemisen palkitsevampana ja nautittavampana, väkivallan ja uhkan vähenemisen sekä lisääntyneen luottamuksen tehtyihin arviointeihin (Forrester ym. 2013). Suomessa vuosina 2014–2015 Lastensuojelun keskusliiton teettämä kysely toi esiin, että sosiaalityöntekijät kokivat, että ihmissuhdeperustaisen työskentelyn vahvistaminen olisi tarpeen. Sosiaalityöntekijät kokivat, etteivät pysty nykyisissä rakenteissa tekemään työtään kuten haluaisivat, osaisivat tai kuten heidät on koulutettu (LSKL 2014).

Valtakunnallisesti lastensuojelun muutostyössä lähtökohtana oli tarve kokonaisvaltaiselle lastensuojelun toimintakulttuurin uudistamiselle ja muutokselle. Juha Sipilän hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa (LAPE) ajatuksena oli vahvistaa ja uudistaa laajasti lasten, nuorten ja perheiden palveluita. Toimeksianto Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) Sosiaali- ja terveysministeriöstä oli koko maan kattava uudistus, joka ei jäisi pieniksi alueellisiksi kokeiluiksi. Ajatuksena oli yhteistoiminnallisesti levittää perusideat mallista mahdollisimman laajasti ympäri Suomea (Lahtinen ym. 2017), minkä piti tapahtua LAPE-hankkeen aikana. Tästä syystä ei ollut aikaa pienimuotoiselle alueelliselle menetelmäkoulutuk-

selle, vaan pyrittiin heti suunnittelemaan koko maata kattavaa kouluttajakoulutusta, jotta uudistusta päästäisiin kehittämään valtakunnallisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lastensuojelun kehittämispäällikkö Päivi Petrelius vastasi lastensuojelun kansallisen kehittämistyön koordinoinnista LAPE-ohjelman käynnistyessä. Hänen aloitteestaan mallin kehittämistyöhön lähdettiin kokoamalla aluksi tietoa lastensuojelun kehittämistyön pohjaksi. Tietoa koottiin tutkimuskatsauksin ja tietoa kokoavin koostein mm. lastensuojelun sijaishuollosta (Eronen & Laakso 2016) ja perhehoidosta (Valkonen & Janhunen 2016). Systemisen mallin osalta tietoa rakennettiin tilaamalla Folkhälsanilta, Katarina Fagerströmin silloiselta työnantajalta, kuvaus niin sanotusta Hackneyn mallista (Fagerström 2016).

Ensimmäinen THL:n työpaperi koskien Lastensuojelun systeemistä toimintamallia oli mallikuvaus, jossa esiteltiin sen toteutusta brittiläisissä olosuhteissa (Fagerström 2016). Työpaperin oli tarkoitus olla pohjana suomalaisen mallin kehittämiseksi. Hackneyn mallin keskeisenä tekijänä asiakastyön onnistumisessa pidettiin sitä, että systeemiset yksiköt työskentelivät tiiviisti yhdessä pieninä tiiminä.

Seuraava vaihe kehittämistyössä oli laajan mallintamistyöryhmän perustaminen. Ryhmän tehtävänä oli luoda pohjaa suomalaiselle lastensuojelun systeemille toimintamallille. Työryhmän työskentelyn tuloksena syntyi THL:n työpaperi Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia - keskeisenä periaatteita ja reunaehtoja. Tässä vaiheessa ei enää puhuttu Hackneyn mallista vaan lastensuojelun systeemisestä toimintamallista, mikä korosti oman mallin kehittämistä suomalaisiin olosuhteisiin (Lahtinen ym. 2017). Yhteisymmärryksessä haluttiin luoda lastensuojelun avohuoltoon toimintamalli, joka pyrki kohti vuorovaikutteisempaa ja kohtaavampaa lastensuojelutyötä. Mallissa hyödynnettäisiin perheterapeuttisia, dialogisia sekä narratiivisen ja ratkaisukeskeisen terapian oppeja lastensuojelukontekstissa. Näin malli tarjoaisi vaihtoehdon lastensuojelun sosiaalityön kokonaisvaltaiseen kulttuurin muutokseen ja ihmishuhtetyön palauttamiseen lastensuojelun sosiaalityön keskeiseksi työtavaksi.

LAPE-ohjelman käynnistyttyä lastensuojelu oli esillä maakuntien lastensuojelun kehittämistyöstä vastaaville työntekijöille suunnatun lastensuojelun kehittäjäverkoston toiminnassa (Petrelius & Uutela 2020). Kehittäjäverkosto toimi vuoden 2018 ajan. Se kokosi maakuntien lastensuojelun kehittäjiä yhteisille verkostopäiville. Lastensuojelun kansallisessa kehittäjäverkostossa käsiteltiin muun lastensuojelun kehittämistyön joukossa systeemiseen lastensuojeluun liittyviä teemoja ja mm. käynnistettiin LAPE-ohjelmassa tehtyä lastensuojelun kehittämistyötä kokoavan artikkelijulkaisun, Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammatti-laisten yhteistoimintaa (Petrelius & Eriksson 2018) kirjoittaminen. Julkaisu saatiin valmiiksi vuoden 2018 lopulla ja se sisälsi kuvauksia ja tietoa myös systeemisen mallin juurruttamisesta

maakunnissa (esimerkiksi Alho ym. 2018; Civil 2018; Lahtinen ym. 2018; Laiho ym. 2018; Kantoluoto 2018; Mäki-Fossi & Lindholm 2018).

Kirjoittajat julkaisussa totesivat, että kokonaisvaltainen työkulttuurin muutos edellyttää muutosta myös organisaatorakenteissa ja johtamisessa. Korostettiin, että myös johdon, luottamushenkilöiden ja yhteistyökumppaneiden tasoilla otettaisiin vastuuta kehittämistyöstä kohti systeemistä toimintamallia. Pidettiin tärkeänä, että lastensuojelusta vastaavien organisaatioiden johto ja työntekijät asettuvat yhdessä asiakkaiden kanssa pohtimaan, mitä malli voisi tuoda lastensuojeluun ja millaisia muutoksia koko organisaatioilta edellytetään, jotta mallissa tavoiteltu asiakaslähtöinen ja systeeminen lastensuojelutyö voisi toteutua. Tästä aiheesta ilmestyi myöhemmin Mäki-Fossin ja Lindholmin (2019) julkaisu Maakunnallistuva lastensuojelu tienristeyksessä – tienviittoa systeemiseen lastensuojeluun. Tämän lisäksi THL julkaisi oppaan esimiehille ja johtajille systeemisen muutoksen johtamisesta lastensuojelussa (Alhanen ym. 2019).

Lähtökohtana oli, ettei systeeminen muutos pelkästään lastensuojelun sosiaalityössä tai tiimirakenteessa riitä; tarvitaan systeemistä muutosta myös lasten ja perheiden peruspalveluissa, muissa erityispalveluissa ja vaativan tason palveluissa sekä näiden palveluiden johtamisjärjestelyissä. Tästä aihepiiristä THL julkaisi työpaperin Systeeminen lastensuojelu monitoimijaisuuden ja osallisuuden varmistavana verkostotyönä (Civil ym. 2019).

Kahden ensimmäisen työpaperin pohjalta (Fagerström 2016; Lahtinen ym. 2017) alettiin THL:ssa suunnitella systeemisen toimintamallin kouluttajakoulutusta. Aikaa hankkeen toteuttamiseen oli vähän ja siitä syystä päädyttiin valtakunnalliseen kouluttajakoulutukseen, johon maakunnista osallistuivat sosiaalityöntekijä-perheterapeutti-kouluttajaparit, jotka puolestaan kouluttaisivat lastensuojelutiimejä omilla alueillaan. Systeemisen toimintamallin hanke sai jatkoa SyTy-hankkeessa, jossa keskityttiin toimintamallin juurruttamiseen ja myös johdon kouluttamiseen. Keskeistä oli täsmentää toimintamallin koulutusta Aaltio ja Isokuortin (2019) ydinelementtimääritelmien perusteella (Petrelius & Uutela 2020).

Kouluttajakoulutus

THL on tähän mennessä kouluttanut yhteensä 176 systeemisen toimintamallin kouluttajaa. Kouluttajakoulutuksia on järjestetty yhteensä kuusi. Ne voidaan jakaa kolmeen eri kohorttiin. Kolmessa eri vaiheessa koulutuksen sisältöä on hiottu sen myötä, kun on saatu lisää tietoa ja kokemuksia siitä, miten malli käytännössä toimii alueilla. Ensimmäisen kohortin vastuukouluttajat olivat Katarina Fagerström ja Pekka Aarninsalo, toisen Päivi Petrelius ja Jukka Pyhäjoki ja kolmannen kohortin Laura Yliruka ja Jukka Pyhäjoki.

Kouluttajakoulutuksen suunnittelussa lähdettiin mallin toimivuuden kannalta keskeisistä asioista, joita olivat systemisen toimintakulttuurin omaksuminen, perheterapeuttinen ymmärrys ja suhdeperusteisuus, lapsilähtöisyys sekä asiakkaiden osallisuus ja kohtaaminen. Todettiin myös, että mallin tulee pohjautua yhdessä määriteltyihin arvoihin ja että systemisen työn arvoperusta tulisi huomioida laajasti esimerkiksi henkilöstöstrategiassa, osaamisen kehittämisessä, prosesseissa ja rakenteissa. Toimintamalli edellytti myös sitä, että lastensuojelun tiimit piti määritellä uudelleen ja huomioida eri ammattialojen työntekijöiden yhteistyö. Tästä syystä ensimmäisessä kohortissa kouluttajat toimivat samalla mallin kehittäjinä kentällä. Moni heistä osallistui kirjoittamalla kokemuksistaan THL:n julkaisussa Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa (Petrelius & Eriksson 2019).

Koulutuksen alussa väitöskirjatutkija Elina Aaltio oli mukana yhteistoiminnallisesti seuraamassa ja osallistumassa molempiin ensimmäisen kohortin kouluttajakoulutuksiin. Kouluttajakoulutuksessa painotettiin, että sosiaalityöntekijät ja sosiaalihojaajat eivät ole terapeutteja, mutta lastensuojelutyötä tehdään terapeuttisemmin. Perheterapeutti on osa tiimiä ja tekee tiimissä lastensuojelutyötä. Kouluttajakoulutuksessa pyrittiin löytämään lähestymistapoja, jotka vahvistaisivat työntekijöiden kykyjä ja taitoja luoda ja ylläpitää luottamuksellista yhteistyösuhdetta asiakasperheisiin.

Ensimmäisen kouluttajakoulutuksen kohortin pohjalta tutkijat Elina Aaltio ja Nanne Isokuortti loivat ohjelmateoriaan pohjautuvan kuvauksen Lastensuojelun systemisen toimintamallin ydinelementit (Aaltio & Isokuortti 2019).

Toisen ja kolmannen kohortin koulutusten suunnitteluun haettiin tukea Collective Spacelta, organisaatiolta, joka kouluttaa systemistä toimintamallia Isossa Britanniassa. Vuonna 2019 ja 2021 järjestettiin myös kaksi kansainvälistä koulutusta, joista jälkimmäisessä teemana oli riskinarviointi systemisessä työskentelyssä. THL järjesti koulutuksen ja siihen kutsuttiin koulutettuja kouluttajia ja Barnahus-hankkeen (THL) työntekijöitä. Barnahus-mallissa tehostetaan lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen selvitysprosesseja sekä väkivaltaa kokeneiden lasten tukea ja hoitoa. Suuntaaviivana toimivat eurooppalaiset Barnahus-standardit. Laura Yliruka tuli THL:lle kehittämispäälliköksi vuonna 2020 järjestämään mm. tuota toista Collective Spacen koulutusta.

Kouluttajakoulutuksen kolmesta kohortista ilmestyi arviointiraportti, jossa kuvataan kouluttajakoulutusten sisältöjen kehittymistä sekä arvioidaan kolmannen koulutuskohortin toteutumista osallistujien palautekyselyyn vastausten pohjalta. (Fagerström & Rautiainen 2023).

Dialogia Sytystä -toimintarakenne syntyi vuoden 2019 kouluttajakoulutuksen jälkeen, kun kouluttajat toivoivat tukea omaan tehtäväänsä kouluttajina. Vastuukouluttaja ja työnohjaaja Jukka Pyhäjoki aloitti kouluttajien työnohjaajana. Koska kouluttajat olivat eri puolilta Suomea, toimittiin keväällä 2020 Skypen välityksellä. Covid mahdollisti teknologisen harppauksen, kun Teams-kokoukset rantautuivat myös julkishallintoon. Vuodesta 2021 lähtien *Dialogia Syty*:stä on toiminut vertaisoppimisen verkostona Teams:in välityksellä kahdeksan kertaa vuodessa. Jokaiseen puolentoista tunnin tapaamiseen on osallistunut 20–50 Syty-kehittäjää ja -kouluttajaa, jotka pienryhmissä jakavat kokemuksia systeemisestä työotteesta, sen johtamisesta, kouluttamisesta ja uusista kokeiluista eri toimialueilla.

Vuonna 2021 kansallinen lastensuojelun ja perhesosiaalityön monialaisen kehittämisen ohjausryhmä päätti käynnistää *FIT-mittarin pilotoinnin*. Työ kytkeytyi ohjausryhmän tehtävään varmistaa systeemisessä työssä kansallisten linjausten yhtenäisyyden edistäminen mukaan lukien soveltuvien mittarien käyttöönotto. Laura Yliruka ja Terhi Kotilainen kouluttivat pilotteja ja luotsasivat prosessia. FIT-mittari oli yksi niistä validoiduista mittareista, joita esiteltiin Flinkin ja Aaltion (2020) katsauksessa systeemisen lastensuojelun kansainvälisissä tutkimuksissa käytetyistä määrällisistä hyvinvoinnin ja muutoksen mittareista.

Pilotoinnin perusteella FIT-mittaristo soveltuu osaksi systeemistä lastensuojelua, mutta sen käyttöönotto vaatii sitoutumista; työntekijöiltä syventymistä palaute-tietoiseen toimintatapaan sekä määrätietoista johtamista (Tippett & Yliruka 2023). Mittarin käyttöönotto ei onnistunut kaikissa työyhteisöissä. Keskeinen ero työyhteisöjen välillä oli siinä, onnistuttiinko mittaria käyttämään osana asiakastyön prosessia vai vain palautetiedon keräämisessä. Onnistuessaan mittarin nähtiin teke-vän mahdolliseksi erityisesti lapsen hyvinvoinnin – ja myös sen vajeiden – puheeksi ottamisen. Systeemisen työotteen ja FIT-mallin yhdistämisen myötä havaittiin myös asiakkaan tarpeista ja voimavaroista lähtevän kohtaamisen vahvistu-mista. Sosiaalityöntekijät tunnistivat olevansa asiakkailleen enemmän läsnä ja pyytämään tietoisemmin palautetta työskentelystään. Palaute-tietoisuuden lupaavana näyttäytyvä alku rohkaisee jatkamaan FIT-pilotointia ja siihen liittyvää tutkimusta.

Nykytilanne

Hyvinvointialueille suunnatun lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksen ja hyvinvointialueiden käynnistymisen vaikutuksia selvittävän kyselyn (Yliruka ym. 2023) kautta piirtyy kuva myös lastensuojelun systeemisen toimintamallin nyky-tilanteesta. Kyselyssä tiedusteltiin johtavien viranhaltijoiden (niin sanottu päällikkö-taso), lastensuojelussa ja perhesosiaalityössä toimivien sosiaalityöntekijöiden näke-myksiä. Tuloksista käy ilmi, että vajaa puolet vastanneista sosiaalityöntekijöistä kokee

voivansa jatkaa lastensuojelun sosiaalityössä vielä kolmen vuoden päästä, jos systeeminen toimintamalli on käytössä.

Kyselyn (Yliruka ym. 2023) avovastausten kautta syntyy kuva siitä, että systeeminen työskentely toimii hyvin alueella, jossa asiakasmäärät ovat maltillisia (alle 20 asiakasta sosiaalityöntekijää kohden), mutta kuormittuneemminkin alueilla siitä näyttää olevan hyötyä. Sosiaalityöntekijä joutuu kuitenkin valikoimaan ne perheet, joiden kanssa työskennellään systeemisen toimintamallin mukaisesti. Joissakin vastauksissa systeeminen työskentely näyttäytyy tulevaisuuden toivottavana työskentelytapana, mikäli asiakasmitoitus on saatu toteutumaan käytännössä ja asiakasmäärä mahdollistaa paneutuvamman työskentelyn. Osan mielestä toimintamalli vaatisi kehittämistä toimiakseen. Kehittämistarpeet liittyivät mallin joustavaan käyttöön ja siihen, että systeemisen tiimin käsittelyn tulisi olla sosiaalityöntekijän näkökulmasta oikea-aikaista. Kyselyyn vastasi johtavat viranhaltijat 18 hyvinvointialueelta ja Helsingistä. Kyselyn tulosten perusteella 93 %:lla näistä alueista oli systeeminen lastensuojelun ohjausryhmä.

Systeemisestä toimintamallista on valmistunut kaksi väitöskirjaa (Aaltio 2022; Isokuorti 2023). Ensimmäinen mainituista keskittyi mallin vaikuttavuuden arviointiin ja toinen mallin implementaation kysymyksiin. Aaltion väitöskirja tuo esiin niitä ehtoja, joita tulisi täyttyä, jotta mallilla saadaan tuloksia aikaan. Varsinaista vaikuttavuutta ei pystytty osoittamaan pilotoinnin alkuvaiheessa. Isokuorti tuo esiin implementointiprosessiin liittyviä haasteita ja lisätutkimuksen tarpeen. Suomessa pilotoinnin arvioinnin tulokset osoittavat muun muassa, että lapsia tavattiin useammin systeemisissä tiimeissä kuin mallin ulkopuolella olevissa tiimeissä. Haasteita tuottavat erityisesti korkeat asiakasmäärät (Aaltio & Isokuorti 2019; 2020). Käynnissä on parhaillaan valtion tutkimusrahoitteinen (VTR) tutkimushanke Multiprax, joka keskittyy systeemisen työskentelyn arkivaikuttavuuteen ruotsinkielisen Suomen alueilla.

Kansainvälisesti systeemisen toimintamallin vaikuttavuutta seurattiin pilotointivaiheen aikana vuosina 2007–2013 kahdessa arviointitutkimuksessa. Sen katsottiin tuottaneen positiivisia muutoksia lastensuojelutyössä. Huostaanotot vähenivät, henkilökunnan sairauspoissaolojen määrä puolittui ja kustannukset pienenevät (Forrester ym. 2013; Cross ym. 2010; Trowler & Goodman 2012). Seurannassa (vuonna 2020) todettiin, että sitoutunut ja ylläpitävä suhde systeemiseen työhön kytkeytyi koettuihin asiakashyötyihin. Tutkijoiden (Bostock ym. 2020) mukaan RSW (Reclaiming Social Work) on tapa toteuttaa lastensuojelun sosiaalityötä laadukkaasti.

Systeemistä toimintamallia on tutkittu implementoinnin viitekehystä käsin (Aaltio 2022; Isokuorti 2023). Mallin käyttöönottoa on lähestytty myös kokeiluun otettuna

uutena käytäntönä, jota on tarpeen kehittää samalla kun sitä otetaan käyttöön (Yliruka ym. 2020; Fagerström & Rautiainen 2023). Mallin tunnistetut keskeiset ydinelementit on nähty kokeilujen kohteeksi ja paikallisiin kokeiluihin osallistunutta toimijaverkkoa on kannustettu kirjoittamaan paikallisista kokeiluistaan (Petrelius ym. 2021; Yliruka ym. 2022). Systemisen toimintamallin epävirallisessa toimijaverkossa toimii edelleen systemisen työotteen kouluttajia, toimintamallia eteenpäin vieviä kehittäjiä, konsultoivia sosiaalityöntekijöitä, ohjausryhmässä toimineita johtajia ja myös opiskelijoita, jotka ovat tehneet oppinäytetöitään aiheesta. Toimijaverkoston jäsenet ovat kuvanneet paikallisia sovelluksiaan myös Innokylään, joka on kaikille avoin ja maksuton verkkopalvelu yhteisen kehittämisen ja ideoinnin ympäristö.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on koordinoanut kansallista kehittämistä vuosina 2016–2022. Vuonna 2023 koordinaatio on kevyempää: järjestetään Dialogia Syty:stä -tilaisuuksia kouluttajien vertaisreflektioiden tueksi, ylläpidetään kouluttajapankkia, ja verkkosivua sekä järjestetään verkostotapaamisia.

Systemisen toimintamallin ylläpito on nyt hyvinvointialueiden vastuulla. Yli hyvinvointialuerajojen toimii kaksi verkostoa: kouluttajien verkosto ja perheterapeuttien verkosto. Lastensuojelun työnohjaajissa on myös systemisen koulutuksen saaneita työnohjaajia.

Lopuksi

Coulter ym. (2019) problematisoivat sosiaalityön toimintaympäristössä käytettyjen menetelmien pirstaleisuutta ja painottavat suhdeperustaisuuteen ja dialogisuuteen perustuvien asiakastyön menetelmien yhteisiä ominaisuuksia sekä niiden toisiinsa nähden vastavuoroisten periaatteiden tuottamaa yhteensopivuutta. Ilman sosiaalityön käytäntöä ohjaavaa koherenttia teoriapohjaa asiakastyön vaikuttavuuden arviointi on haastavaa. Systemiteoria voi toimia sosiaalityön käytäntöjä selkeyttävänä toimintaperiaatteena ja yhtenäisempää asiakastyötä ohjaavana viitekehystenä. Lastensuojelun systemisen toimintamallin käyttöönotto on ollut hyvä esimerkkiä tällaisesta kehitystyöstä.

Lähteet

Aaltio, E. & Isokuortti, N. (2019). *Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit. Kuvaus asiakas tason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismeista*. Työpaperi 33/2019. Helsinki: THL.

Alhanen, K., Lavila, P., Kangas, M., Lamppula, T. & Petrelius, P. (2019). *Systeemisen muutoksen johtaminen lastensuojelussa – Opas esimiehille ja johtajille*. Opas 5/2019. Helsinki: THL.

Arnkil, T. E. & Eriksson, E. (1996). *Kenelle jää kontrollin Musta Pekka -kortti: sosiaalitoimisto verkostoissaan*. Tutkimuksia / Stakes = Research reports / National Research and Development Centre for Welfare and Health: 63

Arnkil, T. E., Eriksson, E. & Arnkil R. (2000) *Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 253/2000.

Bateson, G. (1972/2000). *Steps to an Ecology of Mind*. University of Chicago Press.

Bostock, L. & Newlands F. (2020). *Scaling and deepening the Reclaiming Social Work model: longitudinal follow up. Evaluation report*. Tilda Goldberg Centre for Social Work and Social Care. University of Bedfordshire.

Bertrando, P. & Arcellonia, T. (2006) *Hypotheses are dialogues: sharing hypotheses with clients* Journal of Family Therapy (2006) 28: 370–387.

Buber, M. (1999). *Minä ja sinä*. WSOY Juva. Saksankielinen alkuteos Ich und Du. Martin Buber Estate 1923.

Burnham, J. (2012). Developments in Social GRRRAAACCEEESSS: Visible-Invisible and voiced-unvoiced. Teoksessa I. B. Krause (toim.) *Culture and reflexivity in systemic psychotherapy: Mutual perspectives*, 139–160. London: Karnac books.

Ceccin, G. (1987). Hypothesizing-Circularity-Neutrality Revised, Call for curiosity. *Family Process*, 26, 4.

Civil, T., Abrahamsson, O., Mäki-Fossi, S. & Miettunen, N. (2019). *Systeeminen lastensuojelu monitoimijaisuuden ja osallisuuden varmistavana verkostotyönä*. Työpaperi 34/2019. Helsinki: THL.

Civil, T. (2018). Lapsen ja perheen kohtaaminen lastensuojelun avohuollossa – tarkastelua systeemisestä näkökulmasta. Teoksessa P. Petrelius & P. Eriksson (toim.) *Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa*, 96–110. Työpaperi 32/2018. Helsinki: THL.

Coulter S., Houston S., Moonay, S., Devaney, J. & Davidson, G. (2020). Attaining Theoretical Coherence Within Relationship-Based Practice in Child and Family Social Work: The Systemic perspective. *BJSW*, 50, 1219–1237.

Cross, S., Hubbard, A., & Munro, E. (2010). *Reclaiming Social Work. London Borough of Hackney. Children and Young People's Services. Part 1: Independent Evaluation*. <https://core.ac.uk/download/pdf/30322069.pdf>

Eronen, T & Laakso, R. (2016) *Lastensuojelun laitoshoidon kasvatukselliset ja kuntouttavat orientaatiot ja niiden vaikuttavuus: Tutkimuskatsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010–2016*. Työpaperi 44/2016. Helsinki: THL.

Fagerström, K. (2016). *Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu. Hackneyn malli ja systeeminen käytäntö lastensuojelutyössä*. Työpaperi 42/2016. Helsinki: THL.

Fagerström, K. & Rautiainen, E-L. (2023). *Lastensuojelun systeemisen toimintamallin kouluttajakoulutuksen kehityskaari ja vuoden 2022 kouluttajakoulutuksen arviointi*. Työpaperi 13/2023. Helsinki: THL.

Forrester, D., Westlake, D., McCann, M., Thurman, A., Shefer, G., Glynn, G & Killian, M. (2013) *Reclaiming Social Work? An Evaluation of Systemic Units as an Approach to Delivering Children's Services*. Final report of a comparative study of practice and the factors shaping it in three local authorities. University of Bedfordshire.

Flink N. & Aaltio E. (2020). *Hyvinvoinnin ja muutoksen mittarit systeemisessä lastensuojelussa: Katsaus tutkimuksessa käytettyihin mittareihin, menetelmiin ja vaikutusten arviointiin*. Työpaperi 011/2020. Helsinki: THL.

Goodman, S. & Trowler, I. (2012) *Social work reclaimed: Innovative frameworks for child and family social work practice*. Jessica Kingsley Publishers

Hardy, K. & Laszloffy, T. A. (1995). The cultural genogram: Key to training culturally competent family therapists. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 227–239.

Heino T. (2000). *Läheisneuvonpito – uusi sosiaalityön menetelmä*. STAKES. Oppaita 40.

Isokuortti, N. & Aaltio, E. (2020). Fidelity and influencing factors in the Systemic Practice Model of children's social care in Finland. *Children and Youth Services Rev.*, 119.

Lahtinen, P., Männistö, L. & Raivio, M. (2017). *Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja*. Työpaperi 7/2017. Helsinki: THL.

Lastensuojelun käsikirja. (n.d.) THL. Luettavissa osoitteessa

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Lehtinen T. (2008). *Sören Kierkegaard. Intohimon, ahdistuksen ja huumorin filosofi*. Juva: WS Bookwell OY.

Levinas E. (1996). *Etiikka ja äärettömyys. Keskusteluja Philippe Nemon kanssa*. Gaudemus. Tammer Paino. Tampere 1996.

Lorås, L., Bertrando, P., & Ness, O. (2017). Researching systemic therapy history: In search of a definition. *Journal of Family Psychotherapy*, 28(2), 134–149.

LSKL. Lastensuojelun keskusliitto. (2014). *Uskomme sinuun – Usko sinäkin II. Viestejä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kuulemiskierruksesta 2014/15.*

LsL §14. Lastensuojelulaki §14 (2022). Luettavissa osoitteessa [Lastensuojelulaki 417/2007 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Mason, B. (1993). Towards positions of safe uncertainty. *Human Systems*, 4, 189–200.

McGoldrick, M. & Gerson, R. (1985). *Genograms in family assessment*. W.W. Norton.

Munro, E. (2019). Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. *Child & Family Social Work*, 24 (1), 123–130.

Petrelus, P. & Uutela, A. (2020). *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin käyttöönotto ja juurruttaminen: Konsultoivien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia*. Työpaperi 24/2020. Helsinki: THL.

Petrelus, P., Yliruka, L. & Miettunen, N. (2021). *Systeemisiä kokeiluja – kohti jatkuvaa yhdessä oppimista*. Työpaperi 7/2021. Helsinki: THL.

Ståhlberg M., Svetlof M., Yliruka L. & Vaitomaa J. (n.d.). *Väkivallan kysymysten haastavuus lastensuojelussa – apua riskinarvioinnin välineestä? Hyväksytty julkaistavaksi Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä*.

Tippett, A-M. & Yliruka, L. (2023). *FIT-mittarin pilotointi lastensuojelussa. THL Lastensuojelun systeemisen toimintamallin kouluttajakoulutuksen kehityskaari ja vuoden 2022 kouluttajakoulutuksen arviointi*. Työpaperi 20/2023. Helsinki: THL.

Valkonen, L. & Janhunen, T. (2016). *Tutkimustietoa perhehoidon kehittämiseksi. Katsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010–2016*. Työpaperi 45/2016. Helsinki: THL.

Yliruka, L. (2015) *Itsearviointi reflektiivisenä rakenteena: Kuvastin-menettelyn toimivuus, käyttöönotto ja kehittäminen*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto: Heikki Waris -instituutin tutkimuksia 1/2015.

Yliruka, L. & Tasala, T. (2022). Lastensuojelun systeemisen toimintamallin kansallinen tilannekuva vuonna 2021. *Tutkimuksesta tiiviisti*, 09/2022. Helsinki: THL.

Yliruka L., Petrelus, P. & Eriksson, P. (2020). Translating ideas of practice research for a national and local child welfare reform process. Teoksessa L. Joubert & M. Webber (toim.) *The Routledge Handbook of Social Work Practice Research*, 203-216. Routledge.

Yliruka L., Ristolainen T-P., Weckroth, N. (2023). *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen ja henkilöstömitoituksen toteutuminen: osa 2 Hyvinvointialuekyselyjen tulokset*. Työpaperi 37/2023. Helsinki: THL.

Yliruka L., Eriksson, P., Jokinen, L. & Pasanen, k. (2022) *Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla*. Työpaperi 52/2022. Helsinki: THL.